

6.COMBINACIO DE FONEMES

6.1. GRUPS QUE TENEN UNA VOCAL

6.1.1. Diftongs i triftongs

El *diftong* es un complex fonetic format per una semiconsonant o una semivocal (que “molts llingüistes no distingüeixen” ²¹⁴) combinada en una vocal en una mateixa síl·laba. El *triftong* es el format per una semiconsonant, una vocal i una semivocal en una mateixa síl·laba.

La no distinció entre semivocal i semiconsonant, perquè en realitat són plenament consonants, al no formar nucli sil·lábic, pot donar una definició dels diftongs i triftongs no tradicional, però més conforme a la realitat.

Abans d’iniciar l’estudi fonològic dels diftongs i triftongs, recordem algunes nocions previes que poden ser-nos d’utilitat.

6.1.2. Nucli i marges en la síl·laba

Les paraules poden dividir-se en unitats fonètiques o fonològiques denominades *síl·labes*, podent estar constituïdes per un fonema o més d’un.

Tota síl·laba està constituïda per un *nucli* (fonema vocalic) i uns *marges* (fonemes no vocalics), pronunciats tots ells en una sola emissió o colp de veu. El nucli es denomina també *centre sil·lábic*, *cim sil·lábic*, *apíç sil·lábic*, *soport sil·lábic* o *punt vocalic*, que es el punt de major sonoritat en la síl·laba.

Una paraula tindrà tantes síl·labes com vocals, excepte els casos d’agrupacions de fonemes com els diftongs i triftongs. Aixina:

rosa	nucleus sil·lábics, o, a:	dos síl·labes: ro-sa.
	marges sil·lábics, c, s.	
taulell	nucleus sil·lábics, a, e:	dos síl·labes: tau-lell.
	marges sil·lábics, t, u, l, ll.	

Segons la disposició de nucli i marges en l’estructura de les síl·labes, estes es classifiquen en *lliures* (o *obertes*), i *travades* (o *tancades*):

Síl·laba lliure: es la que acaba en nucli vocalic: ca-sa, do-na. Esta vocal nuclear es diu *lliure*.

Síl·laba travada: quan el final de la síl·laba no es el nucli sil·lábic: al-tar, riu, tau-lell.

6.1.3. Límit sil·lábic o frontera sil·lábica

Per a la definició de la síl·laba es precis coneixer el lloc exacte en que una síl·laba

(214)F. Lázaro Carreter, Diccionario de términos filológicos, p. 363.

acaba i en comença una atra, o siga el *límit silàbic o frontera silàbica*. Estos límits son, per a Saussure i Grammont, disminucions d'obertura; per a Viëtor i Jespersen, depressions de perceptibilitat; per a Sievers i Stetson, depressions d'expiració; per a Passy, decreiximents d'intensitat de la força espiratòria o de la sonoritat; per a Fouché, moments relatius de laxitud en la tensió.

Segons Saussure i Grammont, una síl·laba termina en un so implòsiu o decreixent, i comença per un so explosiu o creixent. El límit silàbic està en el lloc en que es passa de l'implòsiu final d'una síl·laba (\) a l'explosiu inicial de la següent (/). Per tant la síl·laba pot representar-se així: / \ o també / ^ \ . El punt en que es passa de l'últim so creixent al primer decreixent es denomina *punt vocalic* o *centre silàbic*, perquè es el lloc en que apareix la vocal o la sonant, quan formen part de la síl·laba.

En la pràctica, per a la separació silàbica podem seguir els criteris següents:

1. Una consonant en posició intervocalica forma síl·laba en la vocal següent: ca-di-ra, a-yo, po-ma.

2. Els grups oclusiva+liquida (bl, br, pl, pr, cl, cr, gl, gr, fl, fr, tr, dr) formen part de la síl·laba següent; i les consonants que van davant d'este grup corresponen sempre a la síl·laba anterior: a-gra-ir, ob-tin-dre, no-ble, ti-gre, abs-trac-cio, cons-truc-cio, subs-criure.

3. Els sons representats per grups consonàntics tautosilàbics o dígrafs, dos lletres que representen un so només (ch, ll, ny, rr, ss, ig) pertanyen a la síl·laba següent o, si estan en fi de paraula, formen síl·laba en l'última vocal: per-cha, ra-lla, pe-nyo-ra, a-rros, pa-ssar; Do-me-nech, gar-gall, co-dony, des-paig.

4. Si, en mig de dos vocals, hi ha dos consonants lliures que no formen dígraf ni grup oclusiva+liquida, la primera pertany a la síl·laba anterior i l'atra a la posterior: at-les, guat-la, cot-na, dot-ze, trac-cio, re-ac-cio.

5. Les consonants que precedeixen a la primera vocal d'una paraula van junt ad ella silàbicament: psi-qui, trau-re.

6. Les consonants que segueixen a l'últim nucli vocalic, formaran síl·laba en ell: com-post, ho-mens.

7. Les vocals o díftons inicials de paraula son síl·labes independents: o-fe-gar, ai-re.

8. Els prefixos que entren en la composició de les paraules (des-, en-, trans-, sub-, ex-, dis-, in-, a-, i-, com-) no admeten separació entre els seus elements, formant síl·laba independent: des-a-ni-mar, en-a-mo-rar, trans-ac-cio, sub-ra-llar, ex-trau-re, dis-gre-gar, in-a-ni-mat, a-nor-ma-li-tat, i-le-gal, com-pen-sar.

9. Les formes apostrofades: preposició (d'), artícul (l') i pronoms (m', t', ...) formen síl·laba en la vocal següent. Els pronoms reduïts ('m, 't, ...) formaran síl·laba en la vocal anterior: d'a-nar, l'ho-me, m'en-vi-a, por-ta'm.

10. La I i la U, quan formen part d'un dífton, no formen síl·laba per si mateixes. Esta norma entra en contradicció en la normativa catalana que s'ha introduït, que prohibeix la pronunciació de I+VOCAL com a dífton, cosa que no es aplicable a la llengua valenciana. Es primordial vore la pronunciació valenciana per a determinar si es dífton, si te les característiques de dífton, i, si ho es, aplicar correctament la divisió silàbica sense separar la I de la vocal següent: Lu-si-ta-nia, pre-po-si-cio, ga-bia, por-ciun-cu-la, cien-cia, a-piot.

6.1.4. Proclisis i enclisis

Es denomina *proclisis* la situació en que es troben una o varies paraules quan depenen de l'accent de la paraula que les segueix, vinculant-se ad ella i formant part d'un mateix grup d'intensitat, estant privades d'accent tònic. Les paraules someses a proclisis es diuen *proclitiques*. Així, en la frase *per a parlar*, son proclitiques *per* i *a*; en *a ma casa*, son proclitiques *a* i *ma*.

Enclisis es el fenomen que es produïx quan una paraula va darrere de la que du l'accent dominant en un grup d'intensitat, estant privades d'accent tònic, apoyant-se en la que va davant. Les paraules someses a enclisis es diuen *enclitiques*. En la frase *demana-me-ho*, les paraules *me* i *ho* son enclitiques.

Es denominen *formes debils* a les que presenta una paraula que en la frase depen de l'accent d'intensitat d'una atra.

Per lo regular, les paraules proclitiques i enclitiques son formes monosilàbiques debils, que tenen per missió reemplaçar a unes atres o relacionar unes paraules en atres.

Una relació de monosíl·laps debils pot ser:

- artícles: *el, els, lo, los, la, les*.
- artícul indeterminat: *un, uns*
- pronoms personals: *em, te, et, se, es, ens, nos, os, vos, li, els*.
- pronoms relatius: *que, qui*.
- adjectius possessius: *mon, ton, son, mos tos, sos, ma, ta, sa, mes, tes, ses*.
- adverbis pronominals: *ne, en, hi, ho*.
- preposicions: *a, en, de, per, en*.
- conjuncions: *i, o, si, que*.
- contraccions: *al, als, de, dels, pel, pels*.

6.1.5. Sinalefa i hiat

A efectes fonètics i mètrics, *sinalefa* es la fusió de la vocal o vocals finals d'una paraula en la vocal o les vocals inicials de la paraula següent, de modo que s'integren en una mateixa síl·laba.

Hiat es la conjunció consecutiva de dos vocals que no constitueixen dífton, sino que formen part de síl·labes distintes. Així, *e-e* en 'acreedor', *i-a* en 'ni ara ni mai'.

6.1.6. Semivocals i semiconsonants

La semivocal es un moviment articuladori que representa la transició des de l'obertura vocalica a l'estretor fricativa. L'obertura inicial disminuïx progressivament, dins de l'ordinària brevetat del so. Es el moviment articuladori invers al de les semi-

consonants.

Es dona el nom de semiconsonant a l'articulació en la que, com a punt de partida, els orguens de la fonació formen una certa estretor. En el breu temps en que es produeix el so, dita estretor es fa cada volta més ampla. L'activitat dels orguens presenta un moviment de transició entre l'articulació fricativa i la vocalica.

La semivocal [j] es considera una realització del fonema vocalic /i/ en els diftongs decreixents -composts d'una vocal i d'una semivocal-: AI, EI, OI, UI, passant de l'obertura vocalica a l'estretor fricativa, disminuint l'obertura inicial de l'articulació.

La semivocal [ɥ] es considera una realització del fonema vocalic /u/, en els diftongs decreixents : AU, EU, OU, IU, passant de l'obertura vocalica a l'estretor fricativa, disminuint l'obertura inicial de l'articulació.

La semiconsonant [j] es considera una realització del fonema vocalic /i/ en els diftongs creixents -composts de semiconsonant i vocal-: IA, IE, IO, IU, passant de l'estretor fricativa a l'obertura de l'articulació vocalica següent.

La semiconsonant [w] es considera realització del fonema vocalic /u/, que correspon a tota U ortogràfica en valor de consonant : en els diftongs creixents UA, UE, UI, UO, i entre vocals quan comença síl·laba "me-ua", passa de l'estretor fricativa a l'obertura articuladora de la vocal següent.

Esta distinció de semivocals i semiconsonants no apareix tan clara com l'hem descrita, puix hi ha lingüistes que no distingeixen estes variants foniques. Ademes, tampoc hi ha acort unanimitat sobre si s'han de considerar variants alofòniques de vocals o de consonants (p. e. Bowen, Stockwell i Silva-Fuenzalida són de l'opinió de que els sons [j], [ɥ] -i ortogràfica-, i [y] -i ortogràfica-, són variants del fonema consonàntic /y/).

Tant les semivocals com les semiconsonants comparteixen la condició de marge sil·làbic en les consonants, es dir, no són nuclis sil·làbics i, per lo tant, no porten accent fonètic.

Una altra raó que fa més confós el tema és la transformació consonàntica i gràfica que sofriren en la derivació les semivocals dels diftongs decreixents [ɥj], [ɥ] en algunes ocasions, p. e.: rei reyet, actiu activa, viure vivia; no obstant, açò no és sempre així en tota la derivació, p. e. rei reina, actiu actius, meu meus, a on no es perd la condició de semivocal i es manté la grafia.

Tenim uns altres casos a on les solucions gràfiques són divergents, p. e. meu meua (u consonàntica, però en grafia vocalica), desmai desmayar (i consonàntica, en grafia consonàntica).

Estes situacions anormals no són estranyes al castellà, ja que en "rey" (y semivocal, en grafia consonàntica), "reyezuelo" (y consonàntica, en grafia consonàntica), es barregen també les grafies i els sons consonants i vocals. És el cas també de la conjunció copulativa "y" que és vocal, però té grafia de consonant (encara que pugui funcionar com a semiconsonant o consonant en fonètica sintàctica: "y ella").

A pesar de tot no hem de perdre de vista que açò són problemes que l'evolució gràfica de les llengües romàniques no ha resolt del tot (no hi ha grafia per a la U consonàntica, mentre que sí que hi ha distinció gràfica entre I / Y) i que les codifica-

cions actuals tampoc ho han fet.

Independentment de la conveniència o no d'optar per grafies consonàntiques per als casos de semivocals que tinguen derivació consonàntica (mai / may, rei / rey, desmai / desmay, espai / espay) o d'algunes concessions a la tradició escriturística (Alcoy, Montroy), la normativa de la RACV ha decidit separar els usos de la I (vocal, semivocal o semiconsonant) / Y (consonant), front a l'indistinció de la U (vocal, semivocal, semiconsonant i consonant).

Consideraré que les semivocals i les semiconsonants són realitzacions alofòniques de fonemes vocals, encara que compartixquen la condició de marges sil·làbics en les consonants.

Independentment de les qüestions etimològiques o de variació gràfica, hem de tindre en compte que asoles les vocals poden ser portadores dels traços prosòdics com l'accent, i que açò mai ocorre en les consonants en el sistema escriturístic romànic.

Per lo tant, mantindrem la distinció entre vocals i consonants, i realitzarem les oposicions dins dels dos subsistemes -vocalic i consonàntic-, però no entre ells. L'única excepció que tindrem serà el cas de la I semivocal que en alguns casos de derivació es transforma en Y (rei / reyet), en este cas la palatal fricativa sonora /y/ tindrà que ser commutada en els altres sons consonàntics.

6.1.7. ¿Els diftongs són monofonèmics o combinacions de fonemes ?

La duració de l'emissió d'un diftong és aproximadament la mateixa que la d'una vocal. Per açò, Grammont (1933) considerarà que el diftong era una vocal única que canviava de timbre en el decurs de la seua emissió.

Per a determinar la naturalesa monofonèmica de dos sons successius, Trubetzkoy (*Grundzüge*, p. 50-57) donà unes regles pràctiques de les que la primera diu que tals sons no (?) formen part de dos síl·labes distintes en certes circumstàncies.

Per tant els diftongs no tenen valor monofonèmic perquè alguns d'ells repartixen entre síl·labes successives els seus elements quan van seguits de vocal en la cadena parlada: [aɪ] *des-mai*, però *des-ma-yar*, *mai*, però [ma-yes-tárt], [eɪ] *rei*, però *reyet*, [aɥ] *cau*, però *en-ca-uar*, [oɪ] *com-boi*, però *com-bo-yar*, [oɥ] *bou*, però *bo-uet*, [iɥ] *niu*, però *ni-uet*.

Ademes, en la fonètica sintàctica o fonètica de la frase, poden aparèixer diftongs per combinació de la vocal o vocals finals d'una paraula i l'inicial o les inicials de la següent, en estos casos és obvi que es tracta de dos sons vocalics -difonèmics-, així na tenim: *fa + una festa*, la combinació /a/ + /u/ es realitza en [au] (fa-na-fes-ta), *quatre + i mija*, la combinació /e/ + /i/ es realitza en [ei] (qua-trei-mi-ja).

Segons la regla sexta de Trubetzkoy (*Grundzüge*, p. 54), una combinació de sons s'ha de considerar com a fonema únic solament quan u dels dits sons no pugui considerar-se variant combinatoria de ningun altre fonema. Està clar que les vocals i les semiconsonants són variants o alofons dels corresponents fonemes vocals, no

havent commutació entre ells. Per lo tant, els diftongs careixen de valor monofonemàtic i són combinacions dels fonemes vocals valencians més un altre element (semivocal o semiconsonant).

6.1.8. Valor fonemàtic dels elements constitutius dels diftongs

Recordem prèviament que els diftongs són combinacions vocaliques (no existix diftong a on es combinen vocals i consonants) d'un element central plenament vocalic més un altre element semivocalic (i, u) o semiconsonàntic (j, w).

Per a determinar la relació d'estos sons entre si i respecte a uns altres fonemes, seguirem algunes de les regles de Trubetzkoy.

En la regla tres (*Grundzüge*, p. 44) s'especifica que dos sons emparentats acústicament o articuladoriament s'han de considerar variants combinatories d'un mateix fonema quan no apareguen mai en el mateix context.

Aixina tenim que les semiconsonants apareixen sempre com a primer element d'una combinació tautosilabica, es dir, en posició prenuclear.

Per contra, les semivocals únicament es presenten com a segon element de l'agrupació tautosilabica de vocals, es dir, són l'element postnuclear.

La regla quatre de Trubetzkoy diu que han de considerar-se variants combinatories d'un sol fonema quan no apareixen mai en combinació entre elles. D'esta manera podem veure que semivocals i semiconsonants són variants alofòniques perquè mai es combinen entre elles.

6.1.9. Els triftongs

A banda de les agrupacions tautosilabiques que són els diftongs, també existix la possibilitat de combinacions de tres elements vocals, els triftongs.

En este cas l'ordre es fix, i es el compost per una semiconsonant (w) en posició prenuclear, una vocal nuclear i una semivocal (u, i) en la posició postnuclear.

Estes agrupacions són prou més escasses que els diftongs. Encara que per fonètica sintàctica se'n puguin trobar uns altres distints, estos són els que apareixen en la fonètica de la paraula:

- uai: a-guai-teu (verb aguar) (verp aguaitar)
- uei: ¡uei! (interjecció)
- ueu: en-ca-ueu (verb encauar)
- uiu: ri-uiu (diminutiu de riu).

BIBLIOGRAFIA

- ALARCOS LLORACH, EMILIO, (1971) *Fonología Española*, 4 ed., Madrid, Editorial Gredos.
- BADIA I MARGARIT, ANTONI M., (1988) *Sons i fonemes de la llengua catalana*, Barcelona, Publicacions Universitat de Barcelona.
- BOWEN, J.D., STOCKWELL, R.P., (1955) *The phonemic Interpretation of Semivowels in Spanish*, en *Language*, 31, 233-240; id. (1956) *A further note on Spanish Semivowels*, en *Language*, 32, 290-292.
- COSERIU, E., (1952) *Sistema, norma y habla*, Montevideo.
- FONTELLES, A., LANUZA, J., GARCIA, L., (1987) *Gramatica de La Llengua Valenciana*, Valencia, Del Cenia al Segura.
- FONTELLES, A., LANUZA, J., GARCIA, L., (1996) *Gramatica de La Llengua Valenciana*, Valencia, 2ª edició (corregida), Lo Rat Penat.
- GUINOT I GALÁN, JOSEP MARIA, (1984) *Fonética de la Llengua Valenciana*, Valencia, Valencia 2000.
- GUINOT I GALÁN, JOSEP MARIA, (1987) *Gramatica normativa de la Llengua Valenciana*, Valencia, Lo Rat Penat.
- JAKOBSON, R., (1938) *Observations sur le classement phonologique des consonnes*, en *Proc. 3. Int. Congr. Phon. Sc.*
- MARTINET, A., *Un ou deux phonèmes?*, en *Acta Linguistica*, 1, p. 94- 103.
- MARTINET, A., *La double articulation linguistique*, en *TCLP*, 5, p. 30-37.
- PEÑARROJA TORREJÓN, LEOPOLDO, (1990) *El Mozárabe de Valencia*, Madrid, Editorial Gredos.
- SAUSSURE, F. DE, (1931) *Cours de Linguistique générale*, 3 ed., París.
- STOCKWELL, R.P., BOWEN, J.D., SILVA-FUENZALIDA, I, (1956) *Spanish Juncture and Intonation*, en *Language*, 32, 641-665.
- TRUBETZKOY, N. S., (1933) *La phonologie actuelle*, en *Journal de Psychologie*, 30.
- TRUBETZKOY, N. S., (1938) *Grundzüge der Phonologie*, (*TCLP*, 7); trad. francesa de J. Cantineau, Paris, 1949.

INDEX ALFABETIC

accent, 46; 47; 67
 agut, 73
 culminacio, 47
 d'intensitat, 47
 grafic, 80
 greu, 65; 68
 primari, 47
 secundari, 47
 accentuacio, 47
 actuacio, 23; 24
 africades, 86
 agudes, 41
 amplitut, 41
 de vibracions, 33
 analisadors harmonics, 33
 analisis d'un so, 33
 apelacio, 23
 archifonema, 31
 formes de realisacio, 32
 archifonema /i/, 98; 101; 104; 107; 111;
 114; 118; 122; 125; 128; 131; 136; 138;
 141; 144; 145; 149; 151; 153; 157; 159
 archifonema /č/, 102; 107; 112; 114
 archifonema /K/, 102; 108; 114; 118; 122;
 125
 archifonema /P/ 99; 100; 101; 102; 104
 archifonema /R/ 98; 101; 104; 107; 111;
 114; 118; 122; 126; 128; 131; 136; 139;
 141; 144; 145; 149; 151; 153; 157
 archifonema /S/ 105; 108; 128; 132; 135;
 136
 archifonema /T/ 102; 105; 107; 108; 110
 archifonemes, 31
 articulacio, 27
 africada, 37
 fricativa, 37
 modo d', 27
 nassal, 36
 oclusiva, 37
 punt d', 27
 semiconsonant, 37
 semivocal, 37
 temps de l', 27
 asilabics. Veja's marginals
 aspiracio, 38
 temps respiratori d'expiracio, eixida
 d'aire, 38
 Badia Margarit, 60; 67; 77; 80; 142; 161
 base de comparacio, 30; 32

bemolisat, 42
 bilabials, 41
 binarisme, 94
 Bloch, 51
 Blomfield, 51
 Bühler, 23
 camp de dispersio, 28; 64
 cantitat, 47
 canvis fonologics, 64
 centre silabic, 34
 Cercle Linguistique de Prague, 21
 chichejants, 41
 Chomsky, 17
 color, 34
 classes, 35
 combinacio de fonemes, 44; 45; 165
 regles, 44
 commutacio, 28, 97
 impossible central i marginal, 29
 commutacio de /o /, 75
 commutacio de /e /, 68
 commutacio de /q /, 74
 commutacio de /i /, 71
 commutacio de /p /, 98
 commutacio de /u /, 79
 commutacio de /l /, 162
 commutacio de /g /, 113
 commutacio de /r /, 156
 commutacio de /n /, 151
 commutacio de /a /, 62
 commutacio de /b /, 101
 commutacio de /d /, 107
 commutacio de /f /, 125
 commutacio de /č /, 110
 commutacio de /g /, 122
 commutacio de /k /, 117
 commutacio de /l /, 153
 commutacio de /m /, 145
 commutacio de /n /, 148
 commutacio de /r /, 158
 commutacio de /s /, 131
 commutacio de /š /, 138
 commutacio de /t /, 104
 commutacio de /v /, 128
 commutacio de /w /, 144
 commutacio de /y /, 140
 commutacio de /z /, 136
 consonadors, 37

consonant
 geminada, 39
 labilisada, 42
 momentanea, 38
 palatal, 40
 vibrant o imminent, 42
 consonants, 35
 continues dentals, 131
 continues labials, 125
 continues palatals, 138
 continues velars, 143
 interrompudes dentals, 104
 interrompudes labials, 98
 interrompudes palatals, 110
 interrompudes velars, 117
 liquides, 42
 liquides dentals, 152
 liquides palatals, 162
 mullades o palatalisades, 42
 nassals dentals, 148
 nassals labials, 145
 nassals palatals, 151
 contingut, 22; 23
 fonologic, 29
 contingut fonologic, 27; 29; 32
 contrast, 24; 39
 correlacio, 32
 accentual, 47
 de cantitat, 47
 de geminacio, 40; 47
 de nassalitat, 36; 40
 de palatalisacio, labialisacio i velari-
 sacio, 42
 de registre tonal, 47
 de sonoritat, 39
 de tensio, 38
 d'ejeccio o recursio, 39
 d'ingressio, 39
 prosodica no culminativa, 47
 correlacions, 32
 de primer i segon grau de modo
 d'articulacio, 38
 de tercer grau de modo d'articulacio,
 39
 Coseriu, 60
 culminatiu, 47
 curva melodica o curva d'entonacio, 51
 curves d'entonacio, 51
 denses, 41

dentals, 41
 diacronic, 24
 diferencies foniques
 no distintives, irrellevants, no perti-
 nents, 27
 diftonc, 167
 difuses, 41
 distribucio, 29
 dorsal, 40
 Eigenton, 35
 ejeccio, 39
 element diferencial, 22
 enclisis, 169
 entonacio, 51
 espectre acustic, 33
 espectrograf, 33
 espectrogrames, 33
 d'africades, 38
 de fricatives, 38
 d'oclusives, 38
 estilistica fonetica, 24
 estilistica fonologica, 24
 estridents, 41
 eufonia, 71
 expressio, 22, 23
 factors
 fonetics, 47
 faringalisacio, 42
 feix
 de quatre termens, 33
 de tres termens, 33
 feixos de correlacions, 32
 fonema, 24; 27
 combiancio de traços inherents, 34
 criteri d'identificacio, 29
 fonema /o /, 75
 fonema /l /, 162
 fonema /e /, 65
 fonema /g /, 113
 fonema /e /, 68
 fonema /r /, 156
 fonema /n /, 151
 fonema /a /, 62
 fonema /æ /, catala, 64; 80
 fonema /b /, 101
 fonema /d /, 107
 fonema /q /, 74
 fonema /f /, 125

fonema /č/, 110
 fonema /g/, 121
 fonema /i/, 71
 fonema /k/, 117
 fonema /l/, 152
 fonema /m/, 145
 fonema /n/, 148
 fonema /p/, 98
 fonema /r/, 158
 fonema /s/, 131
 fonema /š/, 138
 fonema /t/, 104
 fonema /u/, 79
 fonema /v/, 128
 fonema /w/, 143
 fonema /y/, 140
 fonema /z/, 136
 fonemàtica, 21
 fonemes, 27
 africats, 37
 catalans, 91
 centrals, 29
 consonàntics, 89
 debils, 39
 distinció, 27
 divisió, 34
 dolços, 39
 durs, 39
 egressius, 39
 es definixen negativament, 29
 fluixos, 38
 forts, 38
 infraglotals, 39
 ingressius, 39
 inventari, 29
 marginals, 29
 molls, 38
 nassals, 40
 relaixats, 38
 silàbics, 29
 sonors, 39
 sorts, 39
 suaus, 39
 supraglotals, 39
 tensos, 38
 valència i català, 92
 vocalics, 57; 62
 fonètica, 22
 fonologia, 21; 22; 23

de la frase, 24
 de la paraula, 24
 de l'actuació, 23
 del símbol, 23
 del sintagma, 24
 diacrònica, evolutiva o històrica, 24
 generalitats, 15
 sincrònica o estàtica, 24
 forma del sistema, 22
 formants, 33
 greus aguts, densos, difusos, 34
 Fouché, 168
 Fourier, 33
 frase, 24; 51
 frases
 elements fonics de les, 51
 freqüència
 de vibració, 33
 freqüències
 gràfic de, 28
 fricatives, 85
 allargades, 37
 arredonides, 37
 o constructives, 37
 o contínues, 37
 o espirants, 37
 frontera silàbica, 168
 Fullana, 68
 funció
 contrastiva, 24
 del significat, 22
 delimitativa, 24
 demarcativa, 24; 45; 46
 diferencial, 22; 24; 46
 distintiva, 24; 27; 33; 46
 geminació, 39; 47
 glotals, 35; 42
 gramàtica, 23
 Grammont, 21; 168; 171
 grau de densitat o difusió, 36
 grau d'obertura, 36
 graus d'obertura
 dos, oposició privativa, 36
 mes de dos, oposició gradual, 36
 greus, 41
 hiat, 169
 identificació
 de variants d'un fonema, 29
 intensitat

 de les vibracions, 33
 interdentials, 41
 intermitent, 42
 Jakobson, 21; 34; 41; 90
 Jespersen, 168
 Klangfarbe, 35
 labialisació, 42
 labiodentials, 41
 lateral, 42
 laterals, 87
 Lázaro Carreter, 142
 líquides, 35; 37; 42;
 laterals, 42
 vibrants, 42
 llengua, 22
 materna, 19; 20
 nativa, 18
 llenguatge emocional, 24
 llenguatge neutre, 24
 límit silàbic, 39; 167
 localisació, 35
 classes, 35
 de consonants, 40
 de les emocions, 20
 de les funcions del cervell, 19
 posició de llengua i llavis, 35
 macrosegments, 51
 manifestació, 23; 28
 marca, 30
 marca de la correlació, 32
 marcat
 membre possible d'oposició, 30
 marge
 de seguretat, 67; 76
 marges
 fonemes no vocalics, 167
 marginals, 29; 46
 mates, 41
 mecanismes d'emoció, 19
 mecanismes perceptius innats, 18
 Menéndez Pidal, 72
 mores, 46
 morfema, 45
 morfemes, 24
 mullament, 41; 42
 nassals, 88
 Nassals, 88
 Navarro Tomás, 35
 neutralisables

 solament les bilaterals, 31
 neutralisació, 31; 44
 condicionada assimilativa, 44
 condicionada dissimilativa, 44
 condicionada pel context, 44
 eixida per l'estructura, 44;
 interna, 44
 interna centrífuga, 44
 interna reductiva, 44
 regles, 44
 neutralisació fonològica, 31
 neutralisacions
 condicionades pel context, 31
 condicionades per l'estructura, 31
 progresives, 31
 regressives, 31
 no s'escriu "d", 110
 no s'escriu "mt", 147
 no s'escriu "my" ni "mf", 147
 no s'escriu "tm", 148
 norma, 22
 norma lingüística, 22
 nucli, 34
 fonema vocalic, 167
 silàbic, 46
 oclusió, 37
 oclusions
 tipos d', 37
 oclusives, 85
 oposició, 30
 aïllada, 30
 bilateral, 30
 continua/interrupta, 42
 de timbre, 42
 densa/difusa, 89
 fonològica, 27
 llarga/breu, 47
 multilateral, 30
 neutralisable, 31
 no entre central i marginal, 29
 pausa/sense pausa, 51
 proporcional, 30
 prosòdica, 34
 tensa/fluixa, 47
 tipos, 96
 oposicions, 43
 aïllades, 30
 bilaterals, 30; 41
 clasificació, 30

constants o fixes, 31
 distintives, 30; 44
 equipolents, 30; 31
 fonològiques distintives, 27
 fonològiques pertinents, 27
 fonològiques rellevants, 27
 graduals, 30; 31
 multilaterals, 30
 neutralisables o intermitents, 31
 privatives, 30
 proporcionals, 30
 resum, 43
 significatives, 97
 oposicions distintives
 consonador/sonant, 38
 momentaneu/continu, 38
 oclosiu fricatiu, 38
 oposicions fonològiques, 30
 distintives, 30
 orde
 dental, 41; 86
 dorsal o velar, 40
 labial, 41; 85
 palatal, 40; 86
 palatal o sibilant, 40
 ordens de localisació, 40
 palatal, 40
 palatalisació, 42
 Palau Martí, 59
 paraula, 24
 formes debils, 169
 paraules
 enclitiques, 169
 proclitiques, 169
 parella correlativa, 32
 parla, 22
 Passy, 42; 168
 pausa, 51
 pauses, 51
 percepció categorica
 ¿es innata? 18
 percepció del llenguatge
 es capten "categories" de sons, 18
 percepció del parlar
 es capten fonemes, 18
 proclisis, 169
 propietats
 acústiques, 27
 articulatories, 27

foniques, 33
 inherents, 34
 prosodiques, 46
 propietats consonàntiques, 85
 proposta ortogràfica, 98
 prosodema, 34; 46
 culminatiu, 46
 intensiu, 46
 quadro descriptiu fonemàtic, 43
 realització, 24
 realitzacions, 27
 realitzacions fonètiques, 98
 realitzacions fonètiques de /o/, 76
 realitzacions fonètiques de /ɪ/, 163
 realitzacions fonètiques de /e/, 66
 realitzacions fonètiques de /g/, 114
 realitzacions fonètiques de /e/, 69
 realitzacions fonètiques de /i/, 157
 realitzacions fonètiques de /ŋ/, 152
 realitzacions fonètiques de /a/, 63
 realitzacions fonètiques de /b/, 102
 realitzacions fonètiques de /d/, 108
 realitzacions fonètiques de /ɔ/, 74
 realitzacions fonètiques de /f/, 126
 realitzacions fonètiques de /ç/, 112
 realitzacions fonètiques de /g/, 122
 realitzacions fonètiques de /i/, 72
 realitzacions fonètiques de /k/, 118
 realitzacions fonètiques de /l/, 153
 realitzacions fonètiques de /m/, 146
 realitzacions fonètiques de /n/, 149
 realitzacions fonètiques de /p/, 99
 realitzacions fonètiques de /r/, 159
 realitzacions fonètiques de /s/, 132
 realitzacions fonètiques de /š/, 139
 realitzacions fonètiques de /t/, 105
 realitzacions fonètiques de /u/, 79
 realitzacions fonètiques de /v/, 129
 realitzacions fonètiques de /w/, 144
 realitzacions fonètiques de /y/, 141
 realitzacions fonètiques de /z/, 137
 recursiu, 39
 registre del so, 33
 registre tonal, 47
 representació, 23
 resonador predominant, 35
 ressonància suplementària, 36
 Veja's nassalitat
 Saussure, 21; 22; 23; 168

semantema, 45
 semantemes, 24
 semiconsonant, 170
 semivocal, 169
 senyal demarcativa
 afonemàtica, 45
 fonemàtica, 45
 senyals demarcatives, 45
 complexes, 45
 complexes afonemàtiques, 45
 complexes fonemàtiques, 45
 negatives, 46
 positives, 45
 simples, 45
 separació silàbica
 criteris, 168
 sèrie correlativa, 32
 marcada, 32
 no marcada, 32
 s'escriu "j"
 o "g", 115
 s'escriu "a", 64
 s'escriu "b", 101; 103
 s'escriu "c", 119; 124
 s'escriu "c", o "ç", 135
 s'escriu "ch", 112; 121
 s'escriu "d", 109
 s'escriu "e", 68; 70
 s'escriu "f", 126
 s'escriu "g", 123
 o "ig", 113
 s'escriu "hi", 143
 s'escriu "i", 72; 143
 s'escriu "i", 73
 s'escriu "i", 73
 s'escriu "k", 121
 s'escriu "l", 154
 s'escriu "ll", 163
 s'escriu "m", 146
 s'escriu "n", 150
 s'escriu "ny", 152
 s'escriu "o", 75; 78
 s'escriu "p", 99; 104
 s'escriu "qu", 120
 s'escriu "r", 158; 159
 s'escriu "rr", 157
 s'escriu "s", 132; 137
 s'escriu "ss", 133
 s'escriu "t", 106

s'escriu "u", 79; 144
 s'escriu "ú", 80
 s'escriu "ü", 80
 s'escriu "v", 129
 s'escriu "x", 124; 139
 s'escriu "y", 142;
 s'escriu "z", 137
 sibilant, 40
 Sievers, 168
 signe lingüístic, 22
 signe simbòlic, 23
 significat, 22; 23
 significat, 22; 23
 síl·laba, 167
 lliure, 167
 núcleu i margens, 167
 travada, 167
 silencis, 51
 símbol, 23
 similitud fonètica, 29
 sinalefa, 169
 sincrònic, 24
 símptoma, 23
 sissejants, 41
 sistema, 22; 23
 consonàntic, 85
 consonàntic valencià, 85; 90; 93; 94
 estructura coherent, 32
 estructura del sistema, 30
 vocalic, 59
 vocalic català, 59
 vocalic valencià, 59
 sistema fonològic, 29
 sistema lingüístic, 22; 44
 català, 64
 descripció, 44
 sistema vocalic
 balear, 60
 català occidental, 61
 d'Alguer, 61
 mallorquí, 61
 rossellonès, 61
 so, 27; 28
 sonant, 38
 sonants, 37
 sons, 23; 27
 anàlisi dels, 33
 aspirats tensos, 38
 continus, 38

diferents indistinguibles, 18
 divisio, 37
 estridents, 41
 glotals, 42
 mates, 41
 nomentaneus, 38
 no aspirats fluixos, 38
 oclusius, 38
 sons consonantics, 85
 valencians, 85
 suport silabic, 34; 46
 sostingut, 42
 Stetson, 168
 Swadesh, 29
 terminologia acustica, 33
 terminologia fonetica, 33
 timbre, 35; 41
 to
 fonamental i tons secundaris, 35
 traç
 pertinent, 30
 pertinent, el negatiu, 40
 traç consonantic, 34; 36
 traç diferencial, 32
 traç pertinent
 el negatiu en neutralisacio, 40
 traç vocalic, 34
 traços
 articulatoris i acustics, 59
 diferencials fonemàtics, 43
 resum, 43
 distintius, pertinents o rellevants, 27
 fonics, 33
 inherents, 34
 pertinents, 33; 89
 combinatoria, 43
 exposicio analitica, 89
 pertinents combinables, 40
 pertinents exclusius, 36
 prosodics, 34; 46
 prosodics culminatius, 47
 prosodics no culminatius, 47
 traços vocalics
 reduccio dels graus d'obertura, 61
 Trager, 51
 triftonc, 167
 triftoncs, 172
 Trubetzkoy, 21; 24; 31; 38; 171
 Tsunoda, 19; 20
 variacions
 fonetiques, 28
 variant
 combinatoria, 28
 fonamental, 28
 individual, 28
 variants
 accessories, 28
 d'articulacio, 59
 fonetiques, 28
 velar, 40
 velarisacio, 42; 154
 vibrant, 42
 vibrants, 87
 Viëtor, 168
 vocal
 definida fonologicament, 46
 neutra catalana, 59; 64; 67; 80
 vocals, 35
 agudes anteriors, 35
 anteriors labialisades o agudes
 bemolisades, 35
 anteriors no bemolisades o agudes
 pures, 35
 anteriors o agudes, 35
 breus, 47
 centres de silaba, 29
 definicio fonologica, 46
 greus posteriors, 35
 influencia en la formacio dels
 mecanismes del cervell, 20
 labialisades o bemolisades, 35
 llargues, 47
 nassals, 36
 no labialisades o sostingudes, 35
 orals, 36
 posteriors labialisades o greus
 pures, 35
 posteriors no labialisades o greus
 sostingudes, 36
 posteriors o greus, 35

INDEX GENERAL

DEDICATORIA	5
AGRAÏMENT	9
PRIMERA PART	13
FONOLOGIA GENERAL	13
1. FONOLOGIA GENERALITATS	15
1.1 CONCEPTES BASICS	17
1.1.1 La ciència al servei del llenguatge	17
1.1.2 Fonologia.....	21
1.1.3. Parla, llengua, sistema i norma	22
1.1.4. Signe lingüístic. significat i significat.	22
1.2. DISTINCIONS EN L'INVESTIGACIO	22
1.2.1. La fonologia no es fonetica.	22
1.2.2. La fonologia no es gramatica.....	23
1.2.3. Simbol, sintoma i actuacio en la fonologia.....	23
1.3. PARTS DE L'ESTUDI FONOLAGIC	24
1.3.1. Fonologia sincronica i diacronica	24
1.3.2. Fonologia de la paraula i fonologia sintactica.....	24
1.3.3. Funcio distintiva i demarcativa.	24
2. FONOLOGIA SINCRONICA DE LA PARAULA	25
2.1 FUNCIO DISTINCIO: OPOSICIO	27
2.1.1. Oposicio fonologica.....	27
2.1.2. Unitats fonologiques: fonemes.....	27
2.1.3. Oposicions fonologiques.	30
2.1.4. Neutralisacio	31
2.1.5. Archifonemes.....	31
2.1.6. Correlacions.....	32
2.2 FUNCIO DISTINTIVA: TRAÇOS PERTINENTS	33
2.2.1. Traços fonics	33
2.2.2. Traços inherents i traços prosodics	34
2.2.3. Traços vocalic i consonantic.....	34
2.2.4. Vocals	35
2.2.5. Consonants	36

2.2.6. Líquides.....	42
2.2.7. Glotals.....	42
2.3 FUNCIO DISTINTIVA: RESUM	43
2.3.1. Oposicions i traços diferencials fonemàtics	43
2.3.2. Combinatòria de traços pertinents	43
2.4 NEUTRALISACIO I COMBINACIO DE FONEMES	44
2.4.1. Neutralisació de les oposicions distintives	44
2.4.2. Combinació de fonemes	44
2.5. FUNCIO DEMARCATIVA D'ELEMENTS FONICS.....	45
2.5.1. Senyals demarcatives.....	45
2.5.2. Senyals demarcatives simples.....	45
2.5.3. Senyals demarcatives complexes	45
2.5.4. Senyals demarcatives positives i negatives	45
2.5.4. Senyals demarcatives positives i negatives	45
2.6. PROPIETATS PROSODIQUES	46
2.6.1. Propietats prosodiques	46
2.6.2. Funció demarcativa o diferencial.....	46
2.6.3. Traços prosòdics culminatius	47
2.6.4. Traços prosòdics no culminatius.....	47
3. FONOLOGIA SINCRONICA DE LA FRASE.....	49
3.1. FONOLOGIA DE LA FRASE.....	51
3.1.1. Frases o macrosegments.....	51
3.1.2. Elements fonics de les frases	51
SEGONA PART.....	53
FONOLOGIA VALENCIANA.....	53
4. FONEMES VOCALICS.....	57
4.1. TRAÇOS ARTICULATORIS I ACUSTICS	59
4.2. SISTEMA VOCALIC VALENCIÀ.....	59
4.2.1. El sistema vocalic	59
4.2.2. Fonemes vocals	62
5. SISTEMA CONSONANTIC.....	83

5.1. SONS CONSONANTICS.....	85
5.1.1. Oclusives	85
5.1.2. Fricatives	85
5.1.3. Africades	86
5.1.4. Laterals	87
5.1.5. Vibrants	87
5.1.6. Nassals	88
5.2. ELS FONEMES CONSONANTICS	89
5.2.1. Traços pertinents	89
5.2.2. El sistema consonàntic valencià	93
5.2.3. Consonants interrompudes labials	98
5.2.4. Consonants interrompudes dentals.....	104
5.2.5. Consonants interrompudes palatals	110
5.2.6. Consonants interrompudes velars	117
5.2.7. Consonants contínues labials.....	125
5.2.8. Consonants contínues dentals	131
5.2.9. Consonants contínues palatals.....	138
5.2.10. Consonants contínues velars	143
5.2.11. Consonants nassals labials.....	145
5.2.12. Consonants nassals dentals.....	148
5.2.13. Consonants nassals palatals.....	151
5.2.14. Consonants líquides dentals	152
5.2.15. Consonants líquides palatals.....	162
6. COMBINACIO DE FONEMES	165
6.1. GRUPS QUE TENEN UNA VOCAL	167
6.1.1. Diftongs i trífongs	167
6.1.2. Núcleu i margens en la síl·laba	167
6.1.3. Límit sil·làbic o frontera sil·làbica.....	167
6.1.4. Proclisis i enclisis	169
6.1.5. Sinalefa i hiat.....	169
6.1.6. Semivocals i semiconsonants.....	169
6.1.7. ¿Els diftongs són mononemàtics o combinacions de fonemes?	171
6.1.8. Valor fonemàtic dels elements constitutius dels diftongs.....	172
6.1.9. Els trífongs	172

BIBLIOGRAFIA	172
INDEX ALFABETIC	177
INDEX GENERAL	187

Este llibre escrit en Llengua Valenciana
s'acabà d'imprimir
el 19 de març de 2000
en Gráficas Ronda,
festivitat de Sant Josep.